

შრომა

გაზეთის ფასი ათი შაური

გაზეთი გამოდის ყოველ-დღე
გარდა უქმების შემდეგ დღეებისა
გაზეთის ფასი:
 ერთი თვე 10 მან., ცალკე ნომერი ყველგან ათი შაური.
განცხადების ფასი:
 პირველ გვერდზე პეტიტით სტრიქონი 1 მან., მეოთხეზე 80 კაპ.
სამგლოვიარო განცხადება:
 12 საათამდის—15 მან., შემდეგ 20—30.
რედაქცია ღიაა დღის 10—2 ს.
 რედაქციასთან პირდაპირ მოლაპარაკება შეიძლება დღის 10—12 ს.

ბელის მომწერლებმა ფულს შემოიკრიბეს მისამართით უნდა გამოგზავნონ: **Тифлис, Контора газ. „Шрома“, Баронская ул., № 16.** სხვა მისამართით გამოგზავნილ ფულს კანტორა ვერ მიიღებს. კანტორა ღიაა დღის 10—2 ს. და საღამოს 5—7 სათ. რედ. ქციის სხეულზე გამოგზავნილი წერილები უნდა იწერებოდეს ცალ გვერდზე, სუფთათ და გაკვეთით. ხელმოწერილი წერილები არ დაიბეჭდება. დაუბეჭდავ წერილებს რედაქცია არ ინახავს.
მისამართი: Тифлис, Редакция „Шрома“, Барон. ул. № 16.

მიიღება ხელის მოწერა
ყოველ-დღიურ გაზეთ
„შრომა“ - ზე
მისამართი: ტფილისი, ბარონის ქუჩა, № 16, გაზ. „შრომა“-ს კაბეტარა.

ექიმი ძალი რ. ბ. ვიხოლო-საბაშვილი.
 მედიცინის დოქტორი ქენევის უნივერსიტეტისა და ედინბურგის მედიკურ-ქირურგიულ კოლეჯისა. იღებს ყოველ დღე შინაგან, ქალურ და ვენერულ ავადმყოფთ და იძლევა საბეზო დარიგებას. სიფილისის წამლობა ახალი მეთოდებით. დღის 10—12 ს. და საღამოს 6—7 ნახ. საათამდე. მიხაილოვის პრ., სახლი № 119 ტელ. 8—26.

ნოპრის შინაარსი.
წერილები:
მეთაური. საბედისწერო ამბები.
აპ. ლაბარტაძე. ჩვენ გვინდა მხოლოდ ხალხს არ უნდა.
ივანდილი. სეფე ქუთათელაძე.
დ. დოდობერიძე. მუშის ხმა.
საქართველოს მთავრობისადან.
პროვინცია (ს. ზანა—ზუგდიდის მაზრა, ოკრიბის ავ-კარგი).
სწოტეგნი:
 საქართველოს მთავრობამ პროტესტი გაუგზავნა ყველა სახელმწიფოების წარმომადგენლებს სომხეთის ჯარის მიერ საზღვრების გაღმობის გამო.
ბოლშევიკების 10 დივიზია უახლოვდება გერმანიის საზღვარს.
16 დეკემბერს იხსნება გერმანიის საბჭოთა ყრილობა.
გამბურჯში აღმოაჩინეს კაპიტალისტების კონტრ-რევოლუციონური შეთქმულება.

საქართველოს მთავრობიდან.

სომხეთის ჯარი მუხანათურათ შემოესია ჩვენს საზღვრებს. დაგლიტეს და დატყვევეს სანაპირო რაზმები, დაანგრეს რკინის გზა და შესწყვიტეს სომხეთ-საქართველოს შორის ტელეგრაფული კავშირი.

ძმათა შორის სრულიად მოულოდნელად სისხლი დაიღვარა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობა თავიდანვე ცდილობდა ამიერკავკასიის ერთა შორის სოლიდარობის დამყარებას და ყოველ სადავო კითხვების შეთანხმებას გადაეკარგა.

ამ მიზნით მან თავს იღვა ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკების კონფერენციის მოწვევა, სადა ისინი სხვათა შორის ხელშეკრულობას დასდებდნენ, რომლის თანახმად ყველა სადავო კითხვები, მათ შორის საზღვრების შესახებ, შეთანხმებით უნდა გადაჭრილიყო, ხოლო თუ ეს მოხერხდებოდა, საბოლოო განაჩენი ორივე მხრისათვის სავალდებულო არბიტრაჟს უნდა მიეცინა. ასეთია დემოკრატიულ სახელმწიფოთა დიდი ხნის მისწრაფება, აქეთვე მიიღობენ ამ ეპოქაში ყველა დემოკრატიული ქვეყნები.

სომხეთის რესპუბლიკის მთავრობამ კონფერენციაზე თავის წარმომადგენელთა გამოგზავნა არ მოისურვა და მოითხოვდა საქართველო-სომხეთის შორის სადავო კითხვების წინააღმდეგობის გადარჩას. ჩვენ ეს წინადადება მივიღეთ და სომხეთ-საქართველოს წინასწარ კონფერენციის გახსნას ვუცდიდით. ამიტომაც ათ ნომერიდან რამოდენიმეჯერ გადადებულ იქნა ამიერ-კავკასიის სახელმწიფოთა კონფერენცია.

ჩვენ დღიდან-დღე ველოდით ერევნიდან სომხეთის წარმომადგენელთა ჩამოსვლას, მაგრამ ერევანში გაიმარჯვა სამხედრო პარტიამ, რომელიც თავიდანვე წინააღმდეგი იყო სადავო კითხვების მორიგებით გათავებისა და სომხეთის და საქართველოს დემოკრატიას თავს ტყდა ახალი უბედურება:

9 დეკემბერს, სოფელ უზუნლიარში თავს დაესხნენ ჩვენს სანაპირო რაზმის ჯარისკაცთ, დაიღვრა და დატყვევეს და გაგლიტეს ჩვენი რაზმები კობერსა და კორინჯში. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ საქმე გვექონდა სომხეთის შინაურ ანარქიასთან და ამიტომაც ფართო სამხედრო შედეგად არ დაგვიწყია. მხოლოდ რამოდენიმე დღის შემდეგ გამოიჩინა, რომ ამ ოპერაციის სომხეთის ჯარის ოფიცრები მეთაურობენ.

მიუხედავად ამისა ჩვენ ვფიქრობდით, რომ ეს იყო უპასუხისმგებლო ჯგუფის დანაშაული, ვინაიდან დაუჯერებლად მიგვიჩინდა მეზობელი რესპუბლიკის მიერ ორივე ქვეყნის დერატივსათვის ასეთი საბედისწერო ნაბიჯების გადადგმა. ასეთ რწმუნებას საფუძველს ეყრდნობა სომხეთ-საქართველოს ორი ათასი წლის ისტორია, რომელსაც არ ახსოვს ამ ერთად ის ომი და სისხლის ღვრა; პირიქით ისინი ხე ლი-ხელ ჩაკიდებულნი საერთო ძალ ღონით მოდნენ ამოსავლეთის დესპოტთა ურდოებს.

ასეთი იყო საქართველოს მთავრობის შეხედულება, როცა ჩვენ სომხეთის საგარეო საზარის მინისტრის ბ. ტიგრანანის ხელმოწერილი ულტიმატუმი მივიღეთ, რომელშიც ერევნის მთავრობამ სომხეთით დასახლებული ბორჩალოს და ქართლის გარეშე რაიონების დაუბეჭდილ დაკლა მოითხოვა.

ჯერ შემოსევა, მერე ულტიმატუმი: ნაცვლად კონფერენციისა და მორიგებისა! ომი და სისხლი!

ჩვენ მივიღეთ ყოველივე ზომები მშვიდობიანობის დასაცველად და სამხედრო მოქმედებაიდან ასაცილებლად, და ეს მის შემდეგაც, რაც სამშობლოს დამცველ ჯარისკაცთა რამდენიმე ათეული მუხანათურად გაგლიტეს და ტყვედ წაიყვანეს! და ეს იმიტომ, რომ გვსურდა და გვსურდა დასავლეთ გერმანიისა და ამერიკის დემოკრატიულ სახელმწიფოებერთა მისი საბოლოოდ მოსპობა და ხალხთა შორის სოლიდარობის განმტკიცება.

სამწუხაროდ, მეზობელ რესპუბლიკის მეთაურები ფეხქვეშ სთელავენ დემოკრატიულ მეთოდს, ტრადიციებს, ორივე სახელმწიფო ანარქიის გაძლიერებით ემუქრებიან, მათ კულტის ძირს უთხრიან და მსოფლიო ომის დამთავრებისას ახალი ომის აჩრდილს იწყებენ. საქართველოს მთავრობას ამ დანაშაულში არავითარი მონაწილეობა არ მიუძღვის, რადგან პასუხისმგებლობა ეკისრება სომხეთის მთავრობას.

მაგრამ სამხედრო მოქმედება უკვე დაიწყო. წინასწარ დარაზმული სომხეთის ჯარები ჩვენს დაბა-სოფლებს და ქალაქებს ემუქრებიან. რომ თავიდან ავიცილინოთ ქვეყნის აოხრება, ჩვენ აუცილებელ საქმეობათ ვსცანით ომი სამხედრო ზომების მიღება.

ყველა მოქალაქე, განურჩევლად სარწმუნოება—ეროვნებისა, ვალდებულია შეასრულოს სი ვალი სახელმწიფოს წინაშე.

მოქალაქეო!
 საქართველოს ხალხი მუდამ ცნობილი იყო თავის რაინდობით და მოქალაქობრივ ეპათა შეგნებით.

ჩვენ მივმართავთ მოქალაქეთა ამ გრძნობებს დიმიდებულნი, რომ ჩვენი რესპუბლიკის ლეგში სამხედრო მოქმედების დროსაც-კი მტკიცეთ დაცულ იქნება ყველა მცხოვრებთა, ჩველათ ეროვნება სარწმუნებისა, უფლებანი.

სამხედრო მოქმედების დაწყებით ანარქიის გაჩაღებას ცდილობენ. არ წამოვიგოთ ჩვენი რესპუბლიკის მტერთა ანკისზე! დაიცავით სრული სახელმწიფოებრივი წესრიგი!

დღე იცოდეს თვითოველმა მოქალაქემ, რომ საქართველოს მთავრობა ებრძვის არა მხოლოდ ერს, არამედ ერების იმ სამხედრო ჯგუფს, რომელმაც ძმათა სისხლის ღვრა შეწყვიტა!

საქართველოს დემოკრატია მომხდურთ, მთელ თავის ძალ-ღონეს დაუპირდაპირებს, და ვეზ გათელილ სამართლიანობას სულ ახლი მომავალში აღადგენს და აიძულებს მოწოდებებს იცნოს დემოკრატიის მიერ წამოყენებული პრინციპი—სადაო კითხვები სახელმწიფოთა შორის გადაწყვეტილ იქნას მშვიდობიანი მორიგებით და არა ხმლით.

ექიმი ი. კ. აბაკელია

შინაგანი ავადმყოფობა.
 განსაკუთრებით ავადმყოფობანი გულმკერდისა, ფილტვებისა, სასუნთქისა, ფილტვების აპქისა, გულისა და ჯირკვლებისა.
 ამოცნობა (დიანოზი) და წამლობა ყოველგვარი ქლექისა, სისხლნაკლებობისა და მალარიისა.
 ავადმყოფების მიღება ყოველ დღე გარდა კვირისა საღამოს 4¹/₂—6 ს. პეტრე დიდის ქ. № 26 ტელ. 5—86

განსახლებული
ქართული
ლექსები
მოქალაქეო, ნუ აგვიანებთ
ბილიეთების შეკრებას.

სუთმბათს, 19 დეკემბერს, სელამოსს.
ავღაბრის კლუბში (ახლოს ქუჩა, № 1) დანიშნულია
სოციალისტ-რევოლუციონარების წევრთა
აგლაბრის რაიონის წევრთა
საქართველოს
საქართველოს

ქ. თიშლინი, დეკემბრის 18.

საბედისწერო მოხდა ის, რის შესახებ ჩვენ ველოდით. **აგვაგნი.** ეოკლეტის ვაფრთხილებით ამიერ-კავკასიის ერების დემოკრატიას. დაიღვარა და იღვრება მომქვერთა სისხლი.

ავანტიურისტებმა მიანწიეს თავიანთი ძაზნებს და სანაინისა და ვარანცოვკის ინციდენტი უკვე საშინელ და საბედისწერო იმით გადაიქცა!

დღევანდელ მომენტში, როდესაც ჩვენი რესპუბლიკის ირგვლივ დარაზმულან ჩვენი დამოუკიდებლობის და თავისუფლების მტრები, როდესაც გამარჯვებულ იმპერიალიზმზე დაერდნობილი მსოფლიო რეაქცია ირანსმებრ და ემზადება დემოკრატიასთან სამკვიდრო სასტრატეგო ბრძოლისთვის, ომი ორ ზაწია რესპუბლიკას შორის საბედისწერო და დამღუპველი.

ჩვენში მეორდება ბალკანეთის ისტორია და ეს მაშინ, როდესაც ამიერკავკასიის რესპუბლიკებს სრული განადგურებით ემუქრებიან იმპერიალისტური და რეაქციონური ძალები, როდესაც ამ რესპუბლიკებამ უნდა მოიკრიბონ უკანასკნელი ძალები თავისი დამოუკიდებლობისა და საერთაშორისო მდგომარეობის განსამტკიცებლად.

სწამოკებს ომი ორ ერს შორის ომი, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ სიკვდილსა და მიწის ზურგიდან აღგვას უქადის ორივე ერს!

ჩადენილია უდიდესი დანაშაული, საუკუნოდ უნდა განმტკიცდეს ორ ერს შორის საშინელი შუღლი და ისტორიული მტრობა!

ჩვენ არ ვვინდა სხვისი არაფერი. სადაო მანრეის ბედი უნდა გადაწუდეს ადგილობრივ მცხოვრებთა თავისუფალი ნების თანახმად და ორივე ერის დემოკრატიის სასიცოცხლო ინტერესების სრული უზრუნველყოფით—აი ჩვენი სურვილი, აი ჩვენი ზასუსი, სოლო ვინც ამ პრინციპს უარყოფს, ვისაც სადაო საკითხების გადაჭრა მაინც და მაინც იარაღით სურს, ჩვენ ვვქაშს, საქართველოს დემოკრატიას მათ დირისეულ ზასუსს ვასცემს და ეს ზასუსი იქნება:

ბრძოლა ავანტიურისტების წინააღმდეგ, ბრძოლა მთელი ანსკეით სოლიდარობისა, დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის!

საქართველოს მთავრობის პროკურატორის განცხადება

მთავრობის დავალებით საქართველოს პროკურატორის განცხადება: ჩვენ მეზობელ და მეგობრულ განწყობილებაში მყოფ საქართველოს საზღვარზე: სანაინში და ვორონცოვკაში მდებარე ჩვენ მოსაზღვრე საღვთისმოყვარე ათ დეკემბრის თავს დაესხა საქართველოს რეგულარული ჯარის ნაწილები. მოსაზღვრე რაზმის ნაწილი დაზარალებულნი იქნა. ჩვენ განვაცხადებთ, რომ ეს მოხდა არა იქნებოდა მოწყობილი მისი თანხმობით. ამის გამო საქართველოს მთავრობამ ტელეგრაფით წინადადება მისცა საქართველოს მთავრობას, რათა მას საქართველოში მივიღო სისხლის ღირსი შესაწყვეტათ, მაგრამ არა თუ მიიღეს საქართველოში, პირიქით საშეძრო მოქმედება განვიტარდა და ჩვენ უკვე მივიღეთ საქართველოს მთავრობის ოფიციალური განცხადება, რომ ეს მოხდა არა იქნებოდა მოწყობილი მთავრობის თანხმობით. ჩვენ მიერ საზღვარზე გაგზავნილი დელეგაცია, რომელშიაც საქართველოს მოხელეთა ეროვნულ საბჭოს წარმომადგენელიც ერეივნ, კინალამ მსხვერპლი გახლდა. ამ ინციდენტისა.

უკვე ერთ თვეზე მეტია რაც საქართველოს მთავრობამ საქართველოს მთავრობას წინადადებით მიმართა მოწვევულ იქნას ამიერ-კავკასიის კონფერენცია ყველა სადავო საკითხთა მშვიდობიანი გზით გადასჭრელოთ, მაგრამ საქართველოს მთავრობამ უარი სთქვა კონფერენციაში მონაწილეობის მიღებაზე. ის დაბეჯითით

ბით მოითხოვდა სომხეთ-საქართველოს წინასწარ კონფერენციის მოწვევას.

საქართველოს მთავრობა დაეთანხმა სომხეთის მთავრობის სურვილს და მოითხოვა ყველა სადავო კითხვების გადაწყვეტა მომხდარიყო შეთანხმებით, ხოლო თუ შეთანხმება ვერ მიაღწევდნ, სადავო საკითხი გადაწყვეტილიყო საერთაშორისო არბიტრაჟის საშუალებით.

დღე და ღამე მოვლოდით სომხეთის დელეგატების მოსვლას, მაგრამ ისინი უკანასკნელ დრომდე არსად გამოჩნდნ. ამის მაგივრათ კი მოხდა მუხანათური თავდასხმა, რომელიც საერთაშორისო ურთიერთობის წინააღმდეგ სრულდებოდა არ ეთანხმება.

ყველა ზემოხსენებული ძალით აღვიარებთ, რომ ორივე მეზობელ რესპუბლიკათა შორის სისხლის ღირსი ასაცილებლათ ყოველგვარი ზომები ჩვენის მხრით მიღებულ იქნა. საქართველოს მთავრობა თავის მოვალეობათ სთვლის მთელი ქვეყნის წინაშე აღიაროს, რომ აცხადებს რა ენერგიულ პროტესტს სომხეთის მთავრობის მოქმედების გამო, ის თავიდან იშორებს ორ მოძვე ხალხთა შორის სისხლის ღირსი დამღუბველ შედეგთა პასუხისმგებლობას. ამ ხალხთა მშვიდობიანი ურთიერთ შორის განწყობილება, რომელიც უზრუნველყოფს ორივე ქვეყნის აყვავებას, საუკუნოების განმავლობაში არას დროს არ დარღვეულა და ამ უკანასკნელ გამოვლენის პასუხისმგებლობა მთელი თვის სიმძიმით მისაგრება სომხეთის რესპუბლიკის მთავრობას. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

ლოს რესპუბლიკის მთავრობას, რომ მან თავი შეიკავოს ახალქალაქის მარაში ჯარების შეყვანაზე, ვიდრე მშვიდობიანათ არ გადაწყდება სხეუნებულ ნაწილის საკითხი.

მდივანი.

ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „თქვენი დებუების საპასუხოდ, გაცხადებთ: ახალქალაქი დაიკავეს ჩვენმა ჯარებმა 5 დეკემბერს, დილით 10 საათზე. ჩვენი მთავრობის ასეთი ნაბიჯი გამოწვეულია ადგილობრივ მცხოვრებთა ინტერესებით, რომელნიც დაუსრულებელ ძალადობას განიცდიდნ, როგორც ჯერ კიდევ მაშინვე დარჩენილი ისმალთა ჯარის ნაწილებისაგან, ისე უზასუხისმგებლო პირთაგან და შეიარაღებულ ბრძოლებისაგან.

საქართველოს მთავრობამ თავის მოვალეობათ აღიარა პირველ შეძლებისათავე ბოლო მოეღო ამგვარ მდგომარეობისათვის, რადგანის ფიქრობდა, რომ საქართველოს მთავრობის მიერ ახალქალაქის მარაის დაქვერ, არც ისტორიულ, არც პოლიტიკურ და არც წინააღმდეგ დამოკიდებულების მხრივ გავლენას არ მოახდენდა ჩვენს მოლაპარაკებაზე ტერიტორიული განზრახვის შესახებ, რომელითაც ჩვენ უნდა მივედინოთ ამ საკითხში—ურთიერთ შეთანხმება იმ პირობებში, რომელიც ორივე მხარესათვის იქნებოდა მისაღებო.

საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი. № 5447. 7 დეკემბერი 1918 წ. (შენიშვნა: ვინაიდან კავშირი ერევანთან არ იყო, ეს დებუმა დაგვიანებით წავიდა).

ერევანში, საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „დებუების № 5447 დაბეჯებით, გაუწყებთ: ხელა მივიღეთ საშეძრო საპინისტროსაგან ცნობა, რომ სანაინთან განდნენ სომხეთა მეოთხე მსროლელ პოლკის ნაწილები პოლკოვნიკ ტერ-ნიკოვსოვის მეთაურობით, რომელნიც აღეგებნენ ადგილობრივ მცხოვრებთ. ჰქმნიდა გაუგებრობას, რომელიც დღეს საღვთურ სანაინისთვის სროლის ატეხაში გადავიდა.

ახალქალაქიდან საშეძრო სამინისტრომ ცნობა მიიღო, რომ სოფელ ბოგდანოვკაში აღმოაჩინეს სომხეთა ესკადრონი. გაუწყებთ რა ამას, გთხოვთ გადასდგათ ნაბიჯი, რომელიც გარანტიას მოგვცემს ასეთ არა სასურველ ინციდენტებისაგან. ვიმეორებ, ახალქალაქის მარაის დაქვერა სრულიად არ არევენ იმ საფუძველს, რომელიც საძირკვლათ უნდა დაედოს ურთიერთ შორის შეთანხმებას. ამის შესახებ თქვენ შეგიძლიათ გარკვევით დაარწმუნოთ ის. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი. № 54, 97. დეკემბრის 9, წელი 1918. (შენიშვნა: რადგან ერევანთან პირდაპირი კავშირი არ იყო, ეს დებუმა დაგვიანებით წავიდა).

მდივანი.

ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „სამხედრო სამინისტრომ მიიღო ცნობა, რომ სანაინის რაიონში საქართველოს ჯარის წინააღმდეგ ბრძოლაში მონაწილეობს აგრეთვე სომხეთის საპ. ნაწილებიც და მათ გამოვლენებს საესებოთ ორგანიზაციული ხასიათი აქვს. ყველა პუნქტზე სანაინთან არსებობს საშეძრო შტაბები, რომელსაც სათავეში უდგანან სომხეთის რესპუბლიკის ოფიცრები და ობერ-ოფიცრები. ჩვენ ერთი წუთითაც არ ვფიქრობთ, რომ ყველაფერი ეს სომხეთის მთავრობის ბრძანებით ხდება. ცუდი შედეგის ასაღწევათ, რომელსაც შეუძლია ფართო ხასიათი მიიღოს და სამყუხარო ინციდენტი გამოიწვიოს, რომლის მსხვერპლი უკვე გახდა რამოდენიმე ათეული ქართველი ჯარისკაცი და აფიცერი, გთხოვთ მიიღოთ ზომები, რათა სომხეთის მთავრობამ გაუღწეოს იქნაის საშეძრო ნაწილებზე და პირებზე, რომლებიც თავისი უზასუხისმგებლო და ავზაყურ მოქმედებით ამ ორ რესპუბლიკათა შორის ძმურ დამოკიდებულე-

ბას არღვევენ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი. 13 დეკემბერი 1918 წელი № 5572.

რადიოტელეგრაფმა ერევნიდან. დეკემბრის 11-ს გაგზავნა საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრს. ასლი სომხეთის დიპლომატიურ წარმომადგენელს. გადმოგვიტოვებ დებუშას, რომელიც სასწრაფოდ იყო გამოგზავნილი, მაგრამ არ იქნა მიღებული ტელეგრაფის გაუწყების.

კარაკლისი, ლორის რაზმის უფროსი იტყობინება, რომ ზალარცი ეს მეორე დღეა ქართველთა საბრტელო და ტყვისმფრქვეველთა ცეცხლშია გახვეული, რომ მათი ჯარი არბევს ლორის ჩრდილოეთით მდებარე სომხების სოფლებს. სომხეთის მთავრობა დაბეჯითებით პროტესტს აცხადებს ქართულ ჯარების იმ უწყსობათა შესახებ, რომელსაც ისინი იმ რაიონში სწადნან და რომელიც შედის სომხეთის ტერიტორიაში და რომელიც ქართველების ჯარებმა ძალით დაიჭირეს. თუ თქვენ არ... (გამოტოვებულია) დაუყოვნებლივ ზომებს ამის შესაწყვეტად, სომხეთის მთავრობა იხსნის ყოველივე პასუხისმგებლობას მოყოლილ შედეგებზე.

სომხეთის გარეშე საქმ. მინისტრი გავაქაოი.

ერევანი, სომხის შინაგან საქმეთა მინისტრს, პირი საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობა ერთხელ კიდევ იმეორებს თავის გულწრფელ მისწრაფებას ყველა სადავო საკითხების მშვიდობიანი გზით გადაჭრის შესახებ. მაგრამ ეს სადავო საკითხები ჯერ ამ გზით არ გადაჭრილა. საქართველოს მთავრობას შეუძლებლად მიჩნია გარეშე ძალების ჩარევა თავის შინაურ საქმეებში. რაც შეეხება კარაკლის-ლორის რაზმის უფროსის მოხსენებას, საქართველოს მთავრობა კატეგორიულად აცხადებს, რომ ის სრულიად არ შეეფერება სინამდვილეს. ცხრა დეკემბრიდან დღემდე ზოგიერთი სომხის ჯარის ნაწილები სომხეთის შტაბისა და ობერ-ოფიცრების მეთაურობით სწყვეტენ საქართველოს სანაპირო რაზმს. მსხვერპლი ბევრია. სისხლის ღირსი შესაწყვეტად 11 ნოემბერს ჩვენ გაგზავნიეთ სანაინში დელეგაცია, რომელშიაც შედიოდნ აგრეთვე სპაი წევრი სომხეთა ეროვნულ საბჭოსი. საქართველოს მთავრობა გადაჭრილად ამბობს, რომ მხოლოდ 13 დეკემბერს 12 საათზე აუტყხეთ სროლა სიმაღლეებს. ორ მეზობელ ერთა შორის მშვიდობიანობის ჩამოვარდნისათვის საქართველოს მთავრობა დაბეჯითებით მოითხოვს ყოველგვარ ზომების მიღებას სისხლის ღირსი შესაწყვეტად და დასჯას იმ უზასუხისმგებლო პირებისა, რომლებიც მიზუზი არიან ამ სამყუხარო ამბებისა. თავის მხრივ საქართველოს მთავრობა აცხადებს, რომ დაუყოვნებლივ იქნება გაცემული ბრძანება საშეძრო მოქმედების შეწყვეტის შესახებ, თუ შეწყვეტილი იქნება სროლა მალღობებთან საქართველოს საშეძრო ნაწილების წინააღმდეგ.

წინააღმდეგ შემთხვევაში საქართველოს მთავრობა ზნეობრივად მართალი იქნება მოიხსნას ყოველგვარი პასუხისმგებლობა მოსალოდნელ შედეგების გამო.

გარეშე საქმეთა მინისტრი გავაქაოი. № 5599.

ერევანი. რადიო-ტელეგრაფმა, 14 დეკემბერი. შინაგან საქმეთა მინისტრს. პირი სომხეთის დიპლომატიურ წარმომადგენელს.

ხელა მივიღეთ თქვენი რადიო-ტელეგრაფი 5599 თარიღით, 9 დეკემბერს გამოგზავნილ ჩემი დებუების საპასუხოდ. მოგახსენებთ, რომ 10 დეკემბერს ჩვენმა მთავრობამ ორი დებუმა გამოგზავნა თქვენს მთავრობას საქართველოს საშეძრო ძალების გაყვანის შესახებ ზაქათალის და ბორჩალოს მარაგების იმ ნაწილებიდან, რომლებიც სომხეთითა დასახლებული; ეს იყო ერთადერთი საშუალება საშეძრო მოქმედების თავიდან ასაცილებლად. ეს წინადადება არ ნიშნავს საქარ-

თველოს რესპუბლიკის შინაურ საქმეებში ჩარევას. მასთან ერთათ, არ ერთხელ განუცხადებთ საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიის ფარგლებში, ის განუყოფელი ნაწილია სომხეთისა, რომელიც ძალით დაიჭირეს საქართველოს ჯარის ნაწილებმა. სომხეთის მთავრობა დროებით იურიდიულად ამ გარემოებას იმ იმედით რომ საქართველოს მთავრობის ხელს აიღებდა აგრესიულ მიზნებს რომელიც მიმართულია ადგილობრივ მცხოვრებთა წინააღმდეგ, რომელთაც არ სურთ საქართველოს შეერთება. მიუხედავად ამისა საქართველოს მთავრობა არამც თუ მოეხმარება ჩვენს წინადადებას საღვთისმართო ნათელ გამოარკვევის შესახებ, პირიქით სხვისი ტერიტორიის მისაკეთვნებლათ გაილაშქრა მშვიდობიან მცხოვრებთა წინააღმდეგ რასაც შედეგათ მოჰყვა სისხლეგრა და აწიოკება სომხების სოფლებისა. მთავრობას არ შეუძლია გულ-გრილიდ უყუროს ამას, როგორც მეზობელ სახელმწიფოს ჯარები უწყსობას ახდენენ იმ ტერიტორიაზე რომელიც ეკუთვნის სომხეთს და ხერტენ სომხეთის მოქალაქეთ. ჩემს მიერ გრობას სულბთ და გულით უწყსობა წინააღმდეგ საქმის გართულებებისა, რომელიც მთავრობის მიერ იტყობინებულა, რომ თქვენი მოვალეობა პატრეს ცემს მცხოვრებელ სურვილებს, სომხეთის უფლებებს და ამიტომ საკუთარი ინიციატივით დაუყოვნებლივ წაიყვანს თავის ჯარს და მისცემს საშუალებას თქვენს დელეგაციას შეგვითანხმდეს ჩვენ, ადგილობრივ მცხოვრებელსა და მთავრობის წინააღმდეგ ტელეგრაფს და ამით გამოიწვიოს მშვიდობიანობას ორ მეზობელ ერთა შორის;

შინაგან საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

რანაინი.

ერევანი. გარეშე საქმეთა მინისტრს. პირი საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს: „ჩვენ მივიღეთ თქვენგან მხოლოდ ერთ დებუშა № 6913, სხვა დებუშა საქართველოს მთავრობას არ მიუღწევია ჩემი მთავრობა სცილოდნა, რომ ყველა სადავო საკითხები შეთანხმებით გადაწყვეტილიყო. ის იწვევს სომხეთის წარმომადგენლებს ამ კავკასიის კონფერენციაზე. რომ ეს შეუძლებელი შეიქნა, საქართველოს მთავრობამ შეატყობინა სხეთის მთავრობას, რომ ჩვენ თანხმა ვართ ვაწარმოვოთ წინასწარ მოლაპარაკება სომხეთის წარმომადგენელთა ყველა სადავო საკითხების შესახებ. და თუ ჩვენი დებუებები აქედნხანს ერთმანეთს არ ხვდნენ, ამაში საქართველოს მთავრობა დამანაშავე არ არის. საქართველოს მთავრობა მთელი ქვეყნის წინაშე აშკარათ აცხადებს, ყოველგვარი მეკადინება მართა მმათა შორის სისხლის და სოფლების შეწყვეტა, უნაყოფო შეიქნა, ხის მთავრობის მიერ გაუგებრობა ანურების წყალობით.

ორ ხალხთა შორის შეტეხასათხის წინ, რომელიც სრულიად უსაფუძვლოდ ჩართულია მმათ რის ომში, რადგან საქართველოს მთავრობა მტკიცეთ აღიარებს, არ არსებობს საკითხი, რომლის დაწყებაც ორ ნათესავ ხალხთა შორის არ შეიძლებოდეს შეიღობა გზით, საქართველოს მთავრობა დევ ერთხელ იძლევა წინადადებას შესყდეს სამტრო მოქმედება, ტურებს 13 დეკემბრის დებუშა 5599 და აცხადებს, რომ არც ხეთის სოფლებზე სროლას და ჩვენს გამოსვლას, რომელსაც იხსენიებთ რადიო დებუშაში, ჩვენის მხრით ადგილი არ არის. 13 დეკემბრამდე, როცა ჩვენი დებუელი ვიყავით თავდაკმნით მივედით ზომები სომხეთის წინააღმდეგ, რომელ დებუების წინააღმდეგ, რომელ დეკემბერს დაიწყო.

საქართველოს და სომხეთის შორის დიპლომატიური ურთიერთობა

გამოკვეყნებულ დოკუმენტებს მიზნად აქვთ გამოარკვეონ საქართველოს მთავრობის შეხედულება ამიერ-კავკასიის ქართულ-სომხურ კონფერენციაზე და აგრეთვე ის ზომები, რომლებიც მიიღო საქართველოს მთავრობამ, რათა ეს კონფერენცია შესდგეს და ყველა სადავო საკითხები გარჩეულ იქნას შეთანხმების და არბიტრაჟის ნიღაბზე. ესევე დოკუმენტები ნათელყოფენ 9 დეკემბერს მომხდარ ამბებს, როცა სომხეთა ჯარი თავს დაესხა ჩვენს მოსაზღვრე ჯარს.

დებუშა მიღებული ერევანიდან ნოემბრის 13-ს № 23. თბილისი, მთავრობის თავმჯდომარეს.

გაცნობებთ იმ ნოტის ტექსტს, რომელიც დღეს მივიღე სომხეთის გარეშე საქმეთა მინისტრისგან. დებუშა გამოთქვამს სომხეთის მთავრობის შეხედულებას იმ კონფერენციაზე, რომელიც ჩვენმა მთავრობამ უნდა მოაწვიოს:

„კონფერენციის მოწვევას ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკათა წარმომადგენლებისაგან, სადავო საკითხების გასარჩევად, მთავრობა პრინციპულად სასურველად სცნობს და აუცილებლად მიჩნია შეუდგეს მოლაპარაკებას საქართველოს მთავრობასთან, რათა შეთანხმდნენ კონფერენციაზე მუშაობის პროგრამის შესაღწეოდ და დანიშნონ აგრეთვე დრო და ადგილი განზრახულ კონფერენციისათვის. რაც შეეხება საკითხს სახელმწიფო (გამოტოვებულია) სომხეთის და საქართველოს რესპუბლიკათა შორის, უნდა გადაწყდეს შეთანხმების ორივე მხრით კონფერენციის მოწვევამდე.“

ნოტას ხელს აწერს გარეშე საქმეთა მინისტრი ტიგრანაინი.

მდივანი.

დებუშა მიღებული ნოემბრის 14. № 4874. ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „გთხოვთ გადასცეთ სომხის მთავრობას, რომ საქართველოს მთავრობა გაეცნო მის პასუხს და სთხოვს სომხის მთავრობას გამოგზავნოს ამ მიზნისათვის თავისი წარმომადგენლები რაკულ ხანში.

გარეშე საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა ერევნიდან, ნოემბრის 1 № 98. გარეშე საქმეთა მინისტრ ტიგრანაინთან პირადი მოლაპარაკებით, მე დაგვრწმუნდი, რომ ის პრინციპილურად შესაძლებლად სცნობს სომხეთის წარმომადგენლების კონფერენციაში მონაწილეობის მიღებას საზღვრების საკითხის გადაწყვეტაში; მაგრამ იმ პირობათ, რომ ეს უკანასკნელი საკითხი გადაწყვეტილი იყოს არა საერთო კონფერენციაზე, არამედ შეთანხმებით. ასეთ განცხადებას სომხეთის მთავრობისაგან ჩვენ მხარი უნდა დაუჭიროთ.

მდივანი.

დებუშა, 12 ნოემბერი ამა წლისა.

ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „ჩვენი კონფერენცია გადაიდო 30 რიტვისათვის. ამის რაც კი შემეძლო გამოეკეთებინა. ამ დროისთვის გულით თქვენ და სომხეთა დელეგატებს“. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა, 2 დეკემბერს ამა წლისა. ერევანი, საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „კონფერენცია გადაიდო, სომხეთის მთავრობამ რატომ არ გამოგზავნა დელეგატები. მე მოსახერხებლად მიმჩნია წინასწარი მოლაპარაკება გამემართა სომხებთან, მაგრამ თუ მათ მხრივ არ იქნება გამოთქმული სურვილი ამ მხრივ ეს იდეა დიდ ხნით დარჩება შეუარსებელათ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა 5 დეკემბერს ერევნიდან № 73. მიღებულია თბილისში 6 დეკემბერს: „საგარეო საქმეთა მინისტრს გვეგვიკორს. დღეს მივიღე ტიგრანაინის ნოტა შემიღებ შინაარსისა: „სომხეთის მთავრობის დებულებით გთხოვთ აცნობოთ საქართვე-

ვანს: „გთხოვთ გადასცეთ სომხის მთავრობას, რომ საქართველოს მთავრობა გაეცნო მის პასუხს და სთხოვს სომხის მთავრობას გამოგზავნოს ამ მიზნისათვის თავისი წარმომადგენლები რაკულ ხანში.

გარეშე საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა ერევნიდან, ნოემბრის 1 № 98. გარეშე საქმეთა მინისტრ ტიგრანაინთან პირადი მოლაპარაკებით, მე დაგვრწმუნდი, რომ ის პრინციპილურად შესაძლებლად სცნობს სომხეთის წარმომადგენლების კონფერენციაში მონაწილეობის მიღებას საზღვრების საკითხის გადაწყვეტაში; მაგრამ იმ პირობათ, რომ ეს უკანასკნელი საკითხი გადაწყვეტილი იყოს არა საერთო კონფერენციაზე, არამედ შეთანხმებით. ასეთ განცხადებას სომხეთის მთავრობისაგან ჩვენ მხარი უნდა დაუჭიროთ.

მდივანი.

დებუშა, 12 ნოემბერი ამა წლისა.

ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „ჩვენი კონფერენცია გადაიდო 30 რიტვისათვის. ამის რაც კი შემეძლო გამოეკეთებინა. ამ დროისთვის გულით თქვენ და სომხეთა დელეგატებს“. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა, 2 დეკემბერს ამა წლისა. ერევანი, საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „კონფერენცია გადაიდო, სომხეთის მთავრობამ რატომ არ გამოგზავნა დელეგატები. მე მოსახერხებლად მიმჩნია წინასწარი მოლაპარაკება გამემართა სომხებთან, მაგრამ თუ მათ მხრივ არ იქნება გამოთქმული სურვილი ამ მხრივ ეს იდეა დიდ ხნით დარჩება შეუარსებელათ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა 5 დეკემბერს ერევნიდან № 73. მიღებულია თბილისში 6 დეკემბერს: „საგარეო საქმეთა მინისტრს გვეგვიკორს. დღეს მივიღე ტიგრანაინის ნოტა შემიღებ შინაარსისა: „სომხეთის მთავრობის დებულებით გთხოვთ აცნობოთ საქართვე-

ვანს: „გთხოვთ გადასცეთ სომხის მთავრობას, რომ საქართველოს მთავრობა გაეცნო მის პასუხს და სთხოვს სომხის მთავრობას გამოგზავნოს ამ მიზნისათვის თავისი წარმომადგენლები რაკულ ხანში.

გარეშე საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა ერევნიდან, ნოემბრის 1 № 98. გარეშე საქმეთა მინისტრ ტიგრანაინთან პირადი მოლაპარაკებით, მე დაგვრწმუნდი, რომ ის პრინციპილურად შესაძლებლად სცნობს სომხეთის წარმომადგენლების კონფერენციაში მონაწილეობის მიღებას საზღვრების საკითხის გადაწყვეტაში; მაგრამ იმ პირობათ, რომ ეს უკანასკნელი საკითხი გადაწყვეტილი იყოს არა საერთო კონფერენციაზე, არამედ შეთანხმებით. ასეთ განცხადებას სომხეთის მთავრობისაგან ჩვენ მხარი უნდა დაუჭიროთ.

მდივანი.

დებუშა, 12 ნოემბერი ამა წლისა.

ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „ჩვენი კონფერენცია გადაიდო 30 რიტვისათვის. ამის რაც კი შემეძლო გამოეკეთებინა. ამ დროისთვის გულით თქვენ და სომხეთა დელეგატებს“. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა, 2 დეკემბერს ამა წლისა. ერევანი, საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „კონფერენცია გადაიდო, სომხეთის მთავრობამ რატომ არ გამოგზავნა დელეგატები. მე მოსახერხებლად მიმჩნია წინასწარი მოლაპარაკება გამემართა სომხებთან, მაგრამ თუ მათ მხრივ არ იქნება გამოთქმული სურვილი ამ მხრივ ეს იდეა დიდ ხნით დარჩება შეუარსებელათ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა 5 დეკემბერს ერევნიდან № 73. მიღებულია თბილისში 6 დეკემბერს: „საგარეო საქმეთა მინისტრს გვეგვიკორს. დღეს მივიღე ტიგრანაინის ნოტა შემიღებ შინაარსისა: „სომხეთის მთავრობის დებულებით გთხოვთ აცნობოთ საქართვე-

ვანს: „გთხოვთ გადასცეთ სომხის მთავრობას, რომ საქართველოს მთავრობა გაეცნო მის პასუხს და სთხოვს სომხის მთავრობას გამოგზავნოს ამ მიზნისათვის თავისი წარმომადგენლები რაკულ ხანში.

გარეშე საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა ერევნიდან, ნოემბრის 1 № 98. გარეშე საქმეთა მინისტრ ტიგრანაინთან პირადი მოლაპარაკებით, მე დაგვრწმუნდი, რომ ის პრინციპილურად შესაძლებლად სცნობს სომხეთის წარმომადგენლების კონფერენციაში მონაწილეობის მიღებას საზღვრების საკითხის გადაწყვეტაში; მაგრამ იმ პირობათ, რომ ეს უკანასკნელი საკითხი გადაწყვეტილი იყოს არა საერთო კონფერენციაზე, არამედ შეთანხმებით. ასეთ განცხადებას სომხეთის მთავრობისაგან ჩვენ მხარი უნდა დაუჭიროთ.

მდივანი.

დებუშა, 12 ნოემბერი ამა წლისა.

ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „ჩვენი კონფერენცია გადაიდო 30 რიტვისათვის. ამის რაც კი შემეძლო გამოეკეთებინა. ამ დროისთვის გულით თქვენ და სომხეთა დელეგატებს“. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა, 2 დეკემბერს ამა წლისა. ერევანი, საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „კონფერენცია გადაიდო, სომხეთის მთავრობამ რატომ არ გამოგზავნა დელეგატები. მე მოსახერხებლად მიმჩნია წინასწარი მოლაპარაკება გამემართა სომხებთან, მაგრამ თუ მათ მხრივ არ იქნება გამოთქმული სურვილი ამ მხრივ ეს იდეა დიდ ხნით დარჩება შეუარსებელათ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა 5 დეკემბერს ერევნიდან № 73. მიღებულია თბილისში 6 დეკემბერს: „საგარეო საქმეთა მინისტრს გვეგვიკორს. დღეს მივიღე ტიგრანაინის ნოტა შემიღებ შინაარსისა: „სომხეთის მთავრობის დებულებით გთხოვთ აცნობოთ საქართვე-

ვანს: „გთხოვთ გადასცეთ სომხის მთავრობას, რომ საქართველოს მთავრობა გაეცნო მის პასუხს და სთხოვს სომხის მთავრობას გამოგზავნოს ამ მიზნისათვის თავისი წარმომადგენლები რაკულ ხანში.

გარეშე საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა ერევნიდან, ნოემბრის 1 № 98. გარეშე საქმეთა მინისტრ ტიგრანაინთან პირადი მოლაპარაკებით, მე დაგვრწმუნდი, რომ ის პრინციპილურად შესაძლებლად სცნობს სომხეთის წარმომადგენლების კონფერენციაში მონაწილეობის მიღებას საზღვრების საკითხის გადაწყვეტაში; მაგრამ იმ პირობათ, რომ ეს უკანასკნელი საკითხი გადაწყვეტილი იყოს არა საერთო კონფერენციაზე, არამედ შეთანხმებით. ასეთ განცხადებას სომხეთის მთავრობისაგან ჩვენ მხარი უნდა დაუჭიროთ.

მდივანი.

დებუშა, 12 ნოემბერი ამა წლისა.

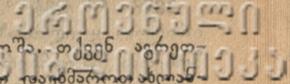
ერევანი. საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „ჩვენი კონფერენცია გადაიდო 30 რიტვისათვის. ამის რაც კი შემეძლო გამოეკეთებინა. ამ დროისთვის გულით თქვენ და სომხეთა დელეგატებს“. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა, 2 დეკემბერს ამა წლისა. ერევანი, საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენელს მდივანს: „კონფერენცია გადაიდო, სომხეთის მთავრობამ რატომ არ გამოგზავნა დელეგატები. მე მოსახერხებლად მიმჩნია წინასწარი მოლაპარაკება გამემართა სომხებთან, მაგრამ თუ მათ მხრივ არ იქნება გამოთქმული სურვილი ამ მხრივ ეს იდეა დიდ ხნით დარჩება შეუარსებელათ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაქაოი.

დებუშა 5 დეკემბერს ერევნიდან № 73. მიღებულია თბილისში 6 დეკემბერს: „საგარეო საქმეთა მინისტრს გვეგვიკორს. დღეს მივიღე ტიგრანაინის ნოტა შემიღებ შინაარსისა: „სომხეთის მთავრობის დებულებით გთხოვთ აცნობოთ საქართვე-

საზღვარ-გარეთ

(საქ. დ. საავ.)

მოკავშირეები სევასტოპოლში

მოკავშირეთა ჯარი სევასტოპოლს აცხადებს...

რეინზე გადახვლა.

ინგლისის ჯარი რეინზე გადავიდა და კენონის სიმაგრის ოკუპაცია დაიწყო.

დროებითი ზავის ვადა.

ტრევიდან, სადაც დროებითი ზავის კომისიის სხდომა, დღეში იუწყებან, რომ დროებითი ზავი გაგრძელდება 15 იანვრის დღის 5 საათამდე.

ვილსონი პარიზში.

ინგლისური პრესა, დღის 10 საათზე პარიზში მოვიდა ვილსონი, რომელსაც აუარებელი ხალხი აღფრთოვანებით შეხვდა.

გერმანიის სამხედრო მინისტრის სიტყვა.

გერმანიის სამხედრო მინისტრის სიტყვა.

გერმანიული პრესა.

12 დეკემბერს ბერლინში ფრონტიდან დაბრუნებულ გვარდიის მეოთხე კვიითი დივიზიის მიესალმა მე-5 გვარდიის ყველი უფროსი, ახლანდელი სამხედრო მინისტრი შეუხი.

საფრანგეთის სოციალისტების პროტესტი.

საფრანგეთის სოციალისტური გაზეთები პროტესტს აცხადებენ იმის გამო, რომ მთავრობა სისტემატურად აკავებს იმ კორესპონდენტებს და გაზეთებს, რომელიც გერმანიის რევოლუციის შეხება და რომ უშვებს მხოლოდ ყალბ ცნობებს.

ფრანგული პრესა, 15 დეკემბ.

სამხედრო საქმეთა მდივნის ანხანაგმა დე-შამპა პალატაში განაცხადა, რომ სხვა და სხვა ეროვნებისგან შემდგარ სარეზერვო ჯარის რიცხვით 1,200,000, 15 თებერვლამდე დაიხსნებენ.

ინგლისელი რეინზე გადავიდენ და კენონის ოკუპაცია დაიწყეს.

დროებითი ზავის პირობების შესრულება. დიუნიკონში მოვიდა საბარგო ვაგონებისგან შემდგარი 2 მატარებელი, რომელსაც გერმანელნი მოკავშირეებს აბარებენ. მოვლით სხვა მატარებლებსაც.

როგორც შევიცარიდან იუწყებიან, ბოლშევიკების 10 დივიზია უახლოვდება გერმანიის საზღვარს, სადაც იმედი აქვთ, რომ მათ შეუძლირდება უკიდურესი სოციალ-დემოკრატები. ბოლშევიკების ჯარი გაზეთი ყველაფერს აობრებს.

ვილსონმა თავის პასუხში განაცხადა: არ ვიცი სხვა რომელ მოკავშირესთან შეგვეძლო მეტის სიხარულით და აღფრთოვანებით ბრძოლა. ჩემთვის სიამოვნება იქნება საფრანგეთის და მის მოკავშირეების წარმომადგენლებთან თათბირი, რომელთა შემწეობით უზრუნველყოფთ კაპობრიობის თავისუფლებას, რის შიშობა შეიძლება მხოლოდ ამ კავშირით და ნამდვილ მემკვიდრეობის თანამშრომლობით.

ნასადილევს ვილსონმა მიიღო სოციალისტები, რომელთაც შემდეგი უთხრა: აუცილებელია, რომ თავისუფლების მტერთ მომავალში მოუხსნათ საშუალება მოახვიონ თავის მკაცრი და მხეცური ნება-სურვილი მიუღოს კაცობრიობას. ასეთ მდგომარეობის დამყარება, ჩემის აზრით, შეიძლება მხოლოდ ხალხთა ლიგის დაარსების შემდეგ. დარწმუნებული ვარ, რომ ეს ერთადერთი საშუალებაა დავარწმუნოთ ისინი, ვინც მართავს თქვენს ქვეყანას. მე ბედნიერი ვარ, რომ შეძლება მაქვს ვითათბირო მათთან იმის შესახებ, რომ დიდი ხნის ზავი უზრუნველყოფილი იქნეს.

საფრანგეთის სოციალისტური გაზეთები პროტესტს აცხადებენ იმის გამო, რომ მთავრობა სისტემატურად აკავებს იმ კორესპონდენტებს და გაზეთებს, რომელიც გერმანიის რევოლუციის შეხება და რომ უშვებს მხოლოდ ყალბ ცნობებს.

ფრანგული პრესა, 15 დეკემბ.

სამხედრო საქმეთა მდივნის ანხანაგმა დე-შამპა პალატაში განაცხადა, რომ სხვა და სხვა ეროვნებისგან შემდგარ სარეზერვო ჯარის რიცხვით 1,200,000, 15 თებერვლამდე დაიხსნებენ.

ინგლისელი რეინზე გადავიდენ და კენონის ოკუპაცია დაიწყეს.

დროებითი ზავის პირობების შესრულება. დიუნიკონში მოვიდა საბარგო ვაგონებისგან შემდგარი 2 მატარებელი, რომელსაც გერმანელნი მოკავშირეებს აბარებენ.

როგორც შევიცარიდან იუწყებიან, ბოლშევიკების 10 დივიზია უახლოვდება გერმანიის საზღვარს, სადაც იმედი აქვთ, რომ მათ შეუძლირდება უკიდურესი სოციალ-დემოკრატები.

ვილსონმა თავის პასუხში განაცხადა: არ ვიცი სხვა რომელ მოკავშირესთან შეგვეძლო მეტის სიხარულით და აღფრთოვანებით ბრძოლა.

ნასადილევს ვილსონმა მიიღო სოციალისტები, რომელთაც შემდეგი უთხრა: აუცილებელია, რომ თავისუფლების მტერთ მომავალში მოუხსნათ საშუალება მოახვიონ თავის მკაცრი და მხეცური ნება-სურვილი მიუღოს კაცობრიობას.

ასეთ მდგომარეობის დამყარება, ჩემის აზრით, შეიძლება მხოლოდ ხალხთა ლიგის დაარსების შემდეგ.

ბი. ამ დროს პარლამენტის წევრები — ავტიისიანი, დეიდხანიანი, თარხანოვი და თუმანოვი ისხდნენ და არ ღებოდნენ. დაიბადა შეუთული ფსიხოლოგიური მომენტი. ვისმა ხმა — „გაყარეთ გარეთ“... ბ. ამირაჯიბმა მიიწია მთკენ. შეიქმნა მოძრაობა, ყვირილი — შვიონები, ჯაშუშები, მეტეხში უნდა ისხდნენ... საბრძოლველად მავანი... და სხვ. რომ ბ. ლომთათიძე არ ჩარეულიყო, მოსალოდნელი იყო ცუდი შედეგები. ზემო აღნიშნულმა სომხების დეპუტატებმა მემარჯვენე ფრაქციების და ხალხის ყვირილ-ზიზის გამოცხადებაში დასტოვეს დარბაზი.

მთავრობის მთავრობამ დაადგინა:

პრომის მინისტრის მოხსენების თანახმად სამოქალაქო დღესასწაულებად მთავრობამ დაამტკიცა 1 და 26 მაისი.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის მდინათ მიწვეულ იქნა გალაქტიონ ტაბიძე, რომელიც უკვე შეუდგა მოვალეობათა აღსრულებას.

მთავრობამ დაამტკიცა იუსტიციის მინისტრის პროექტი მსაჯულებისა და ბრალმდებლების შესახებ. მანვე მიიღო დანარჩენ მოსამსახურეთა შესახებ ახრი საუწყებო-სამართლო კომისიის დასკვნის თანახმად.

თანახმად ფინანსია მინისტრის დასკვნისა მთავრობამ დაადგინა მიეცეს სახალხო გვარდიის, ორი თვის განმავლობაში სამხედრო სამინისტროს კრედიტებიდან 3,000,000 მ. პანეთი. ეს ფული დაუბრუნდება შემდეგ სამინისტროს სახალხო გვარდიის თანხიდან პარლამენტის მიერ ხარჯით აღრიცხვის დამტკიცების შემდეგ.

მთავრობამ ზოგიერთი ცვლილებებით მიიღო მთავრობის იურისკონსულტის პროექტი, დებულებითა აფხაზეთის სახალხო საბჭოს არჩევნების შესახებ. პროექტი ამ დღეებში დასამტკიცებლათ წარედგინება პარლამენტს.

ჩვენ გვინდა, მხოლოდ ხალხს არ უნდა.

სოფლებში ხშირად გაიგონებთ სოც.-დემ. (მენშ.) რომ ამბობენ: ჩვენ მოხმრე ვართ მიწის სოციალიზაციის, მხოლოდ ეს ხალხს არ უნდა... ნუ თუ პართალია სოც.-დემოკრატების ეს სიტყვები?

განა მუშა ხალხს, რომელიც შეუდრეკლად იბრძოდა და იბრძვის მხოლოდ მიწისათვის და თავისუფლებისათვის, არ სურს, რომ მას ქონდეს მიწა?

განა მიწის მუშებს არ სურს, მემალეებს სავესებით ჩამოერთვას მიწა, (რომლითაც სარგებლობდნენ და სარგებლობენ მოსვენებულად საწყალი მუშის საშუალებით) და გადაეცეს ის მიწის მუშებს, რომლებსაც ჰქონდა ეს და რომლის ნაყოფით კვებავს მთელს ქვეყნიერებას?

ნუ თუ არ უნდა მიწის მუშებს, რომ მიწა მიეცეს მათ უფასოდ და უსასყიდლოდ? ნუ თუ მათ სურთ, რომ თავის სისხლის მწოვ მემამულეებს ეხლა კიდევ მისცენ სასყიდლო მიწაში?

განა არ ეყოფა მემამულეებს, რაც ითარეშეს მუშების კისერზე? ცხადია, სოც.-დემ-ეს აზრი არ შეეფერება სინამდვილეს. უნდა ვიფიქროთ, რომ მომავალში მიიწვევრ შეაქედნენ, მოატყუებენ სოც.-დემ. თავის დემოგოგიით მიწის მუშებს. მიწის მუშა მას ვერ ენდობა. ხალხი ვერყვეა, იგნებს თავის

მდგომარეობას და თანდათან შორდება სოც.-დემ-ებს, როგორც არა მისი ინტერესის დამცველ პარტიას. მიწის მუშები მოითხოვენ „მიწას და თავისუფლებას“, რომელიც აუცილებლად უნდა მიეცეს მათ.

ავხადებს რა ზემოხსენებულს, საქართველოს მთავრობა სთვლის თავის ვალად კვლავ გაიძვიროს თავისი წინადადება: რომ შეწყვეტილი იქნეს მტრული მოქმედება, დაუბრუნდეთ ძველ პოზიციებს და მოწყვეტილი იქნეს სომეხ-ქართველთა რესპუბლიკების წარმომადგენლების კონფერენცია სადაო საკითხების შეთანხმებით გადასაწყვეტად, ხოლო თუ შეთანხმება არ მოხდა არბიტრაჟით, წინააღმდეგ შემთხვევაში ორივე რესპუბლიკისათვის დამლუვებელ შედეგებზე პასუხისმგებლობა დააწვება სომხეთის მთავრობას. № 5628, 15 დეკემბერს. 1918 წ. საგარეო საქმეთა მინისტრი გავაჩქარა.

მთავრობამ დაამტკიცა იუსტიციის მინისტრის პროექტი მსაჯულებისა და ბრალმდებლების შესახებ. მანვე მიიღო დანარჩენ მოსამსახურეთა შესახებ ახრი საუწყებო-სამართლო კომისიის დასკვნის თანახმად.

აპ. ლაბარტავა.

მუშის ხმა.

თუ ოდესმე ვინმეს აინტერესებდა თავისუფლების დაცვა და ჩვენი ნორჩი რესპუბლიკის ბედი, დღეს მით უფრო გვმართებს მასზე ვიფიქროთ და ყოველი ღონე ვიხმაროთ, რომ უბედურებას ბოლო მოუღოთ.

ქართველი და სომხის დემოკრატია საუკუნოებით ძმურათ ცხოვრობდნენ, დღეს შოვინისტებმა სომხის ვერი აფანტიურაში ჩააბა. ჩვენს დამოუკიდებლობას და თავისუფლებას საფრთხე მოელის.

ჩვენ მუშები, რომლებიც რესპუბლიკის დროშის ქვეშ ვართ, სომეხი იქნება ის, რუსი, ქართველი, თათარი თუ სხვა, მკაცრი პროტესტით უნდა შევხვდეთ შავრახმელ მომხდურთ.

ზიზილი და შეჩვენება მათ, ვინც ჩვენი რესპუბლიკის დასამარებას ცდილობს. იცოდეს ყველამ, რომ შეგნებულნი დემოკრატია რეაქციონერებს იოლად არაფერს დაუთმობს!

დათიკო ლომბერძიძე.

საფე კუთათილაქა.

16 დეკემბერს შესრულდება 6 თვე, რაც ჩვენმა პარტიამ დაკარგა ახალგაზრდა ამხანაგი სეფე ქუთათილაქაძე.

ვინ იყო სეფე და რა გააკეთა ჩვენი პარტიისათვის? სეფე იყო ახალგაზრდა ამხანაგი, მან გიონაზია დაასრულა, გახდა სრულ წლოვანი — შეუდგა პარტიულ და სხვა საზოგადოებრივ მუშაობას, მაგრამ უღმობელომა სენმა ამ დროს ის ხელიდან გამოსტაცა, როგორც მშობლებს ისე ამხანაგებს და საზოგადოებასაც.

ამხანაგი სეფე დაიბადა სოფელ ივანდილაში 1892 წელს. წერა-კითხვა მან ისწავლა სოფლის ერთკლასიან სასწავლებელში, ეგრედწოდებულ „ალექსანდრე მაქარაძის“ სკოლაში. აქ მან დაჰყო მხოლოდ ერთი წელიწადი. შემდეგ ის გადავიდა ქუთათის ქართულ გიმნაზიაში. გიმნაზიაში ის სწავლობდა მეზიდევ კლასამდე. ცნობილი იყო ამხანაგებში, როგორც ბეჯითი, კარგი ყოფაქცევის და კარგი საამხანაგო მოწყობა, ჩაწერა ჩვენ პარტიაში და მხურვალე პარტიულ მუშაობას ეწეოდა მოწაფეებში. როდესაც გადავიდა მერვე კლასში მან გამოიტანა დოკუმენტები და შევიდა ხონის გიმნაზიაში, სადაც მან დაამთავრა კურსი და მიიღო დიპლომი.

დამუდმნებელი კრების არჩევნებში მან მიიღო მხურვალე მონაწილეობა. მაგრამ ამის შემდეგ დიდხანს არ უცოცხლებია, ჩაწვა ლოგინში და რამოდენიმე თვის შემდეგ გარდაიცვალა. ის გარდაიცვალა ავარაჯზე ცემში, სადაც წაყვანილი იყო ავანტიულობის დროს. ცემიდან გარდაცვალებული ხონში ჩამოსვენეს.

10 აგვისტოს ახალი სტილით მის საფლავზე გადაადრლ იქნა პანაშვიდი, სადაც პარტიულ ამხანაგების დავალებით იყო წარმომტყუელი სიტყვა, — რომელშიც დახასიათებული იყო მისი მოღვაწეობა.

ივანდილელი.

ინციდენტი პარლამენტში.

17 დეკემბრის სხდომაზე. საქართველოს პარლამენტის სხდომაზე მთავრობის თავმჯდომარის ნ. ჟორდანის მოხსენების შემდეგ სომხეთთან განწყობილების შესახებ — პარლამენტმა მას ოპაცია გაუშარა და ფეხზე ამდგარი ტაშის კვრით ვააცილა. ფეხზე ადგა მთელი დარბაზი, როგორც პარლამენტი, ისე ხალ-

ბოლშევიკების ცნობები

(საქ. დებ. საავ.)

ბრიზში დადებულ ხელშეკრულების თანახმად მოკავშირე საბელშევიკების და გერმანიის შორის დროებითი ზავის ვადა 17 იანვრამდე გაგრძელდება.

გერმანიის საბჭოთა ყრილობის შემადგენლობა შემდეგია: 11 შეიქმნენ, 7 დამოუკიდებელი და 1 ინტელიგენციის წარმომადგენელი. ვესტვალის ქვა ნახშირის ოლქში გაიფეცა 20 ათასი მუშა. გაფეცა ძლიერდება.

სპარტაკელები ბერლინის კომუნისტ ბეისის ბოლოს სდებენ აღმასრულებელ კომიტეტის წინააღმდეგ შეთქმულებაში მონაწილეობის მიღებაში.

დრეზდენში სპარტაკელებმა მთავრობის საწინააღმდეგო დემონსტრაციები გამართეს.

გამბურგში აღმოაჩინეს კაპიტალისტების კონტრ. რევოლუციონური

შეთქმულება ადგილობრივ დებუტატთა საბჭოს წინააღმდეგ. შეთქმულთა მიზანი იყო აღმასრულებელ კომიტეტის დატყვეება და ძალუფლების ხელში ჩაგდება, შეთქმულების მთავარი მონაწილენი დაიკრიეს.

კარნოფონი, 14 დეკემ. ინგლისში თემთა ახალი პალატის არჩევნები დაიწყო. ხმის მიმცემი 21 მილიონია. არჩევნებში ქალაქები პირველად იღებენ მონაწილეობას. არჩევნებში მონაწილეობენ აგრეთვე ჯარისკაცები და მეზღვაურნი.

ბაზელი 12 დეკ. ინგლის-საფრანგეთის და ტალიის კონფერენციაზე გამოიკცა მოკავშირეების და ამერიკის უთანხმოება. ინგლისი და საფრანგეთი გერმანიის ეკონომიურ ცხოვრების და მეურნეობის დაქვეითებას სცდილობს.

ვენა, 14 დეკ. ავსტრიის ნაციონალური ყრილობაზე, მინისტრებმა ბოსნიის და რენენის ავსტრიის კატასტროფული მდგომარეობა დაასურათეს. მთელ ბესარაბიაში სლავიანები გერმანელებით დასახლებულ ადგილებში შედიან, რათა სამშვიდობო კონფერენცია გერმანიის ოლქების ოკუპაციის შედეგად დაიწყონ.

ნაუენი, 14 დეკ. დროებითი ზავის პირობის თანახმად ჰუნგრეთი მოვალეა სერბიაში მუშები გააგზავნოს მისგან განადგურებულ მდგომარეობის აღსადგენად. ამ დღეებში სერბიაში 3000 ჰუნგრეთის მუშა გაემგზავრა. ჰუნგრეთის სამხედრო სამინისტროს ფაქტიური ხელმძღვანელობა დაევალა სოციალდემოკრატიული ვილელმ ბემს.

მოსკოვი, 16 დეკემბერი. უ. ა. კ. ბეჰდელი ბიუროს ბიულეტენი, სამხედრო ცნობა, 15 დეკემბერი. ოსინის მიმართულებით ჩვენმა ჯარმა სოფ. აკლუშას შეუტია. ჩვენ დაევიტრეთ ბრიუდი. აუნგულსკ-კრასნოფის მიმართულებით ჩვენ ისევ დაევიტრეთ ბრკა.

ნარვა, 16 დეკემბერი. ჩუდის ტბის ჩრდილოეთ ნაპირზე წითელმა ჯარმა ლაგუნა აიღო. რველის მიმართულებით გერმანელებს ბრძოლა არ სურს, ესტლანდიის ბარონები ჩვენს წინააღმდეგ აწრმოებენ პარტიზანულ ომს და მობილიზაცია გამოაცხადეს.

ნაუენი, 6 დეკემბერი. დღეს იხსნება გერმანიის საბჭოთა ყრილობა. მთავრობა თავის მოქმედების ანგარიშს ადგენს. სლოვიაში სადგურები მუზღვარებმა დაიპყრო. ბრესლავსა და სხვა დიდ ქალაქებში შესდგა მუზღვართა რაზმები და ადგენენ წითელ არმიას.

სპარტაკის ჯგუფმა გამოუშვა მოწოდება გაფიცების მოწყობისა და ებერტის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ.

გერმანიაში ძლიერდება მოძრაობა დამფუძნებელ კრების წინააღმდეგ, გერმანიის პროლეტარიატის უმრავლესობა მოითხოვს, რომ მთელი ძალა უფლებმა „საბჭოთა ყრილობას“ გადაეცეს.

მოსკოვი, 14 დეკემბერი, უ. ა. კ. ბეჰდელი ბიუროს ბიულეტენი. უკრაინა, სოფელი მიხაილოვო. მოაგვარეს უთანხმოება გერმანელთა და პეტლიურას შორის, რომელიც გამოიწვია მან, რომ გერმანელები კონატრობის და ბახმარის დაცვას მოითხოვდნენ. გერმანელები მიდიან. რკინის გზა კონაპოპაზე გაწმენდილია, გერმანელებმა წასვლის წინ იარაღი პეტლიურას ჯარს მიყიდეს. საკონტროლო სადგურებზე პეტლიურას ჯარი მიმავალ გერმანელებს იარაღს ართმევს.

მოსკოვი, 16 დეკემბერი. (გაგრძელება). როტერდამი, 12 დეკემბერი. „დეილი-შელი“ იუწყება, რომ თავადმა ლოგვამ, ბარონ კორფმა და იზგოლსკიმ შეერთებულ შტატებს სთხოვეს 1 ნახევარ მილიონ გირვანქა სტერლინგის სესხად მიცემა.

მოსკოვი, 16 დეკემბერი. სკოროპალსკი უარი სთქვა მართვლობაზე და ზოგიერთ მინისტრების და მოხალისეთა ჯარის გადაჩენილ ნაწილებთან ერთად კიევიდან გაიქცა, მხოლოდ არ იცინა საით. კიევსა, ოდესასა და ნიკოლაევში პეტლიურას ჯარი შევიდა. კიევში ძალა-უფლებმა პეტლიურას მომხრეების დირექტორიის ხელში გადავიდა.

ნაუენი, 15 დეკემბერი. საფრანგეთის საოკუპაციო რაზმმა ვისბადენში წინასწარი ცენზურა შემოიღო. ლიუდვიგსგაფენ მანკეიმის ხიდი რიენზე ფრანგებმა დაიჭირეს, აშენებენ ბარიკადებს, აწყობენ ტყვისმფრქვევე-

ლებს და გლეხებს სხვა და სხვა საქონელს ართმევენ.

ვარშავა, 15 დეკემბერი. გრაფსკომ ყურნალობს აუწყა: შეთანხმების სახელმწიფოებს საჭიროთ მიანია, რომ პოლონეთის ბალტიის და შავი ზღვების შუა მდებარე სახელმწიფოთა რუმინის და სამხრეთის სლავიანთა კავშირში შევიდეს.

გერმანული პრესა 15 დეკემბერი. გერმანიის მუშათა და ჯარისკაცთა დებუტატების საბჭოთა ყრილობა გაიხსნება 1918 წლ. 16 დეკემბერს. დილის 10 საათზე, პრუსიის ყოფილ დებუტატთა პალატაში.

სახალხო კომისართა საბჭომ 16 დეკემბერს, გერმანიის მუშათა და ჯარისკაცთა დებუტატების საბჭოთა ცენტრალური ყრილობის წინამე მოხსენება წაიკითხა თავის მოქმედების შესახებ.

დროებითი ზავის გერმანიის კომისიის და შეთანხმების სახელმწიფოთა წარმომადგენლების თათბირი ტრევში სრული შეთანხმებით დასრულდა, რომლის ძალითაც გერმანიის ნათესადგურებში მყოფ 2 1/2 მილიონ ტონის გემების საშუალებით გადმოიზიდება სურსათი გერმანიის გამოსაყვებათ.

15 დეკემბერს, ბერლინს უკვე დაეტყო, რომ დაიწყო საარჩევნო ბრძოლა. ყველა მნიშვნელოვანმა პარტიამ, ახლათ შემდგარებმა, მოიწყვის მრავალ რიცხოვანი კრებები, რომლებსაც აუარებელი ხალხი დაესწრო.

სოც.-დემოკრატების უმრავლესობის პარტიამ სამი კრება გამართა. ყველაზე მრავალრიცხოვანი კრება ბუშეს ციკში გაიმართა, სადაც 4000 კაცი დაესწრო. ამ კრებაზე ილაპარაკა ებერტმა, რომელსაც კრება დიდი ზეიმით და აღფრთოვანებით შეხვდა. ებერტმა განაცხადა, რომ სახელმწიფო კონფერენციის მიზანია რევოლუციის მოწინააღმდეგე განმტკიცება.

პროგნოზია.

მპრიზმის აპ-პარტი.

ორიოდეს სიტყვით მსურს მკითხველი საზოგადოება გავაცნო ოკრიბის ჭირ-ვარამს. მოკლედ მდგომარეობა შემდეგია: წრეწვადელი სასურსათო კრიზისი ისე საგრძობლოდ, მგონი, არცერთ კუთხეს ჩვენი რესპუბლიკისა არ უგრძენია, როგორც ოკრიბას. წელს ოკრიბელი გლეხისათვის დახურული იყო მისთვის ცნობილი ტყიბულის, ხრესილის და კურსების მომხმარებელ-საკრედიტო კოლონიატების საწყობების კარები. რომელიც მას ხელსაყრელ ფასებში აწვდიდნენ საკმაო სიმინდს და პურს. სასურსათო კრიზისმა რომლის წინააღმდეგ, რასაკვირველია, სათანადო ბრძოლას ვერ აწარმოებდნენ ნეტარხსენებულ სასურსათო კომიტეტები, ოკრიბელი მშრომელი მასა დიდ ნივთიერ გაჭირვებაში ჩაგდო. მას არ გაანია ის სოფლათ დაგროვილი ფულები, რომელზედაც ჩვენი სოციალ-დემოკრატები გაყვირიან და რომლითაც მიწის საჯარო გაყიდვით სურთ ხაზი „გაამდირონ“.

ოკრიბელ უმწიფყო გლეხს დღემდე ვერ წარმოუდგენია, თუ მას უფასოთ არ მისცემდნენ ერთ ქცევა საყანე ადგილს აჯამეთის ქალაზე; დღეს კი, როდესაც ზოგიერთებისაგან გაიგეს, რომ ჩვენი პარლამენტი აპირებს გაყიდოს საჯარო ვაჭრობით მემამულეთაგან ჩამორთმეული მიწები, გაიძახის: „მოტყუებლით, ყველა ჩვენ გვატყუებს ვისაც კი მივინდევთო. არ გვეგონა თუ გლეხი კაცის შვილი რ. არსენიძე ჩვენ გვიღალატებდა, რომელმაც, როგორც ს. სოხნეთის შვილმა, კარ-

გათ იცის, რომ ნახევარი ჩვენგანი „სახელმწიფოში“ ცხოვრობს. მაგრამ ეს იოლი ასახსნელია—ნასწავლი კაცი მაინც დიდ-კაცებისკენ არისო და ჩვენი (მიწის მუშა გლეხის) საშველი არც ყოფილა და არც იქნება. ტყვილა კი არ გვეუბნებოდა ირალი ხუცესი მაგ ნასწავლებს ოკრიბებს, რომ გპირდებიან ნუ დაუჯერებთო. ვინც მოვიდა მქადაგებელი ყველა გვიპირდებოდა მიწას უფასოთ და თავისუფლებას, მაგრამ არც ერთი არ გამოთლდა. მიწას ვინ ჯანდაბა დაეძებდა, რომ თავისუფლება გვენახა რანაირი იყო. უწინ იყო და ბიბიკოვი „რუსის ბარბანით“ გვცემდა. ველირსეთ ბიბიკოვების ხანის მოსპობას, მაგრამ რომ იტყვიან „ვის გვეყარეთ და უის შევეყარეო“ ისე დაგვემართა ბიბიკოვები წავიდნენ გოგირდი-ია, შვილ-მამულია შვილები მოგვევიდნენ. გასაკვირველია ახალი მთავრობა რანაირი ყოფილა—ჩვენ გვეუბნებოდნენ მოხელე თითონ თქვენ უნდა აირჩიოთო, მაგრამ დღიდან რევოლუციონერი გადატრიანებისა ყოველთვის მთავრობა გვინიშნავს უბნის კომისარებს. ჯერ იყო ვილაც გოგირდიე გამოგვიგზავნეს კომისრათ, რომლის უმგანოა საქციელმა მარბის მთავრობა საგონებელში ჩაგდო, და მისი გადაყენება არც ისე იოლათ დაჯდომია ბ. მარბის კომისარ ბერძულს. განსვენებულ (გოგირდიე უკვე გარდაიცვალა) გოგირდიის შემდეგ დაგვინიშნეს ბ. ს. იაშვილი, რომელსაც არავითარი ადმინისტრაციული ნიჭი და უნარი არ გააჩნია. ბოროტი ენები ამობნენ, იაშვილი მუშების ფულების გატაცებაში დახელოვნებული არისო, მე ეს დანამდელობით არ ვიცი, მართალია მოიტაცა მან სარაკში მუშებს ნამუშევარი ფულები თუ არა, მაგრამ ასეთია საზოგადოებრივი აზრი მასზე. გარდა ამისა, იმასაც ამობნენ და, მგონი, ვაზეთ „სოც.-დემოკრატში“ ვილაც „ულომბელი“ სწერდა, რომ იაშვილი ყაჩაღ მორჩადის მესაიდუმლოც ყოფილა და მასვე მოუწყვია მილიციონერ კაკუშაძის მოკვლაო.

ამას თავი დავანებოთ გადავიდეთ მამულიაშვილზე. ის, თურმე, ყოფილი საიდუმლო პოლიციის აგენტო ყოფილა, და მცხოვრებლებს კი გამოგვიცხადეს: „მამასხლისის თანაშემწეთ ნამყოფიც კი ახალ მოხელეობაში არ აირჩიოთო“, ხოლო თვით მთავრობა კი ასეთ აგენტებს გვინიშნავს საუბედურით: „მზავსმა მზავსათანა განისვენსო“ ნათქვამია, და ბ. მამულიაშვილსაც ასე დავმართა, ისიც გადაყენეს. გლეხები მასზე ასე ლაპარაკობენ: „მამულიაშვილიც არ წასულა გულ-ნაწყვეტი, დროება ბევრი ატარა ოჯგოლა-ბობოთში. განსაკუთრებით პურ-მარლიანათ ხედებოდნენ ყოფილი აზნაურები. ყაჩაღ მორჩადეს ბევრი სდია და რაზმული მომღერალი მილიციონერების გუნდით, მაგრამ ვერ დაიჭირა, როგორც ვერ დაიჭირა თავი მხანავან კატამ. ალა ახალი უბნის კომისარი გ. დარახველიძე გვყავს. მას ვიცნობთ, როგორც ძველ პარტიულ პატიოსან ადამიანს, მაგრამ რამდენათ გამოდგება ადმინისტრატორათ, ამაზე ჯერ ვერაფერს მოგახსენებთ. ასეთი აზრები და შთაბეჭდილებანი გამიზიარა ჩემმა მესაუბრემ, ოკრიბებლმა მიწის მუშამ.

რომ გუკვირდებოდა, მეც მაკვირვებს მთავრობის ასეთი საქციელი, მაგრამ მე ამას ვხსნი მით, რომ რევოლუციონერი აღმშენებლობითი ხანაში არამც თუ ასეთი, არამედ მეტი შეცდომა შეიძლება, მაგრამ იმ ელემენტალურ მოთხოვნების—მიწის საკითხის—მიწის მუშის სასარგებლოთ გადაჭრა კი შეიძლება და უფრო რადიკალურათ, ვიდ-

რე დღეს არის, და მით შესაძლებელი იყო მიწის მუშის გულის მოგება. ყველა ზემო ჩამოთვლილი შეცდომები შესაძლებელია ებატოს მთავრობას, მაგრამ ის კი არ ებატება, რომ ალიხანოვის გზით იაროს. ჩვენ გვახსოვს ალიხანოვის დროის „გეგუტუციები“, მაგრამ დემოკრატიულმა მთავრობამ არ უნდა დაუშვას, რომ ანარქიის ჩაქრობის დროს გლეხებიც გამოატანონ და მას სახლ-კარი გადაუწვან. ასე ჩაიდან დღეს ოკრიბაში ყაჩაღ მორჩადის და მისი ამხანაგების დაქერის დროს.

დემოკრატიულ რესპუბლიკაში პასუხი ყველა თანამდებობის პირს მოეთხება. პასუხი საჯარო და პირუთენელი, რასაც ჩვენ ველოთ, როგორც არაბეთის უდაბნოში ებრაელები მანანას. გზებზე, სოფლის კომისარებზე და შკოლებზე შემდეგ. **არამკითხე მოამბე**

ს. ზანა. (ზუგდიდის მაზრა) ჩვენებურ „ქართველურ“ უთავობას და სრულ უწყისობას ყოველ დარგში თითქმის აქ მოუყრია თავი. და ყოველივე ის შეცდომები, რასაც ძველი მთავრობა იდენდა, დღესაც ვერ გამოუსწორებია ჩვენს ადმინისტრაციას. ასე იყო დღემდის. მაგალითისათვის ავიღოთ თუნდა ჩვენი სოფელი; მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენი სოფელი 18 ვერსით დაშორებულია ქ. ახალ-სენაკს და თითქმის 30 ვერსით ქ. ზუგდიდს—ეს სოფელი მაინც სენაკადის კარგია და ხელსაყრელი, რადგანაც აქაურ გლეხს სიახლოვისა და ვაჭრულ თუ სხვა მიზნების გამო ხშირათ უხდებოდა ქ. ახალ-სენაკში წასვლა. სულ სხვაა ქ. ზუგდიდი, სადაც ზანტი თითქმის იშვიათად წავა, რადგანაც იგი გარდა იმისა, რომ შორსაა, გასასვლელია ორი მოზრდილი მდინარე მდ. ხობის წყალი და ქანის წყალი. ამრიგათ, რაღაც უმნიშვნელო საქმის გამო კაცმა აღმნი სახიფათო გზა უნდა გაიაროს... და არავინ არ ფიქრობს იზრუნოს იმაზე, რომ ამგვარი ადმინისტრაციული დანაწილება არ იყოს და სოფელი კულტურულ ცენტრს დაუახლოვოს... კურიოზული უფრო ის არის, რომ მომრიგებელი მოსამართლე არის ს. ხაბუშეში, ზანტიდან იმავე მანძილზე, რა მანძილზედაც არის ქ. ახალ-სენაკი. ერთი სიტყვით ყველა ზემოჩამოთვლილი ფაქტები აშკარათ ლაპარაკობენ, რომ უფრო დემოკრატიული და სამართლიანი იქნება, რომ სოფ. ზანა სენაკის მაზრას ეკუთვნოდეს და არ იყოს ასე უხეიროთ მიკერებელი ზუგდიდის მაზრაზე. ყოველივე ამას უნდა მიაქციოს ყურადღება ერობამ.

რაც შეეხება თვით სოფლის ინტელიგენციას, რომლის რიცხვი არც ისე მცირეა, ისინი მიუტყვებელ უმოქმედობას იჩენენ ყოველგვარ საქმეში.

თითქმის ორი წელია რაც იგი დაარსდა და საკითხველო ორ დღეს არ ყოფილა ღია. პირველმა გამგეობამ ერთი კრება ვერ მოაწვია წევრებისა. მართალია ერთი კრება მოიწვიეს, მაგრამ ისიც თვითონვე პარტიული ყინიანობით ჩაშალეს. ერთი სიტყვით პირველმა გამგეობამ სრულს უმოქმედობაში ჩაატარა ერთი წელი, არ შეუქმნია არც ერთი წიგნი.

ერთი წლის შემდეგ მეორე გამგეობა იქნა არჩეული. გამგეობის თავმჯდომარეა ათანასე თოღუა. მან ერთი წარმოდგენა გამართა საკითხველოს სასარგებლოთ. მის ავკარგინაობაზე არას ვიტყვით, მხოლოდ აღვნიშნავთ, რომ წარმოდგენის შემოსავლის ნახევარი, როგორც ისინი ამობნენ, „ბოლშევიკებმა წაართვეს“. ამის შემდეგ დაიჭირავეს დუ-

ქანი, დაწყვეს შიგ დარჩენილი წიგნები, გამოაშურეს კრებოთა და გაზეთი და ერთი კვირის შემდეგ საკითხველოთა შიკინიანეს კვირითა ვაქარს, რომელიც დღესაც საკითხველოში ვაჭრობს და კერძო პირთა მიერ შემოწირულ წიგნებსა და გაზეთებს თურმე ნავაჭრ საქონლის სახეგვით ხმარობს.

ასეთი „საქმიანობისთვის“ საილიუსტრაციოთ იმასაც დაუმატებ, რომ საკითხველოს წევრებიც არ ყავს, რადგანაც გამგეობას არავისთვის არ მოუთხოვია საწევრო ფული და თითონ წევრებს კი არ შეუტანიათ. და ასეთი გულის მოკვლელი ფაქტები ხდება იმ დროს როდესაც ჩვენ მსოფლიო რევოლუციის მოლოდინში ვართ და როდესაც გაზეთებს ყოველ დღე ახალ-ახალი ცნობები მოაქვთ სხვადასხვა ქვეყნებში მომხმარებელი რევოლუციის შესახებ.

სხვა უბედურებასთან ერთად აქ თავი იჩინა ისპანურმა ავთომყოფობამ, რომელმაც მეტათ გაიდგა ფეხი ხშირია სიკვდილის შემთხვევები. არ არის ექიმი, რომ დახმარება გაუწიოს ავთომყოფებს და შესაფერადარიგება მისცეს. მართალია არის აფთიაქი და ერთი ფერწალი, მაგრამ ის რამოდენიმე სოფლის მოთხოვნილებას ვერ აუდის და ხალხს მოუვლელობით და უბატონობით იხსოვება. ამავე დროს ფეხს იკიდებს ათასგვარი ტრუმორწმუნე ხმები ავთომყოფობის შესახებ. აუცილებლათ საქირა ექიმის დროზე ვაგზავნა, თორემ სიკვდილს შემდეგ სინანული გვიანაღა.

ზანისპირელი.

მატარებელი მითოსკვა
საქართველოს რესპუბლიკის რკინიგზებზე 20 ნომბრიდან მატარებლები შემდეგი წესით ივლიან:
მატარებელი № 1—გადის თბილისიდან—17 ს. და 42 წ.,
ხაშურიდან—22 ს. და 22 წ.,
რიონიდან—3 ს. და 09 წ.,
ჩაღის ფოთში—6 ს. და 33 წ.,
№ 3 გაღის თბილისიდან—10 ს. და 25 წ.,
ხაშურიდან 18 ს. და 04 წ.,
რიონიდან—23 ს. და 21 წ.,
გაღის ფოთში—4 ს. და 36 წ.,
№ 5 გაღის თბილისიდან—22 ს. და 30 წ.,
ხაშურიდან—4 ს. და 02 წ.,
რიონიდან—9 ს. და 18 წ.,
ჩაღის ფოთში—13 ს. და 08 წ.

გ ა მ ო დ ი ს:
მატარებელი № 2 ფოთიდან—20 ს. და 49 წ.,
0 ს და 14 წ.,
რიონიდან—ან—5 ს. და 01 წ.,
ხაშურიდიოდის 8 ს. და 57 წ.,
თბილისში ფოთიდან 22 ს. და 34 წ.,
№ 4 ონიდან—4 ს. და 30 წ.,
რურიდან—12 ს. და 15 წ.,
ხაშისში ფოთის 18 ს. და 25 წ.,
თბილფოთიდან—16 ს. და 11 წ.,
№ 6 ხაშურიდან—2 ს. და 33 წ.,
თბილისში ფოთის 7 ს. და 20 წ.,
მატარებლები №№ 1 და 2, სწრაფა, თბილისსა და ფოთს შუა, ყველა ვაგონების საჯდომი ალაგვებს დანამრილია. პლაკარტი ღირსსაგზავრო ბილეთის ფასის გარდა, 20 დან. ყველა ვაგონებში.
მატარებლები №№ 5 და 6—სამგზავროა თბილისსა და ფოთს შუა ყველა ვაგონებში საჯდომი ალაგვები დანამრილია, პლაკარტი ღირსსაგზავრო ბილეთის ფასის 10 მან. ყველა კლასებში.
მატარებლები № 3 და 4—საფოსტოა თბილისსა და ფოთს შუა პლაკარტა.
სარედაქციო კოლეგია:
გამომცემელი—ცენტრალური კომიტეტი